ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМИНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 1—2 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 лей, Болгарії 7·50 зл. Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

Альтернативи.

Недільні відвідини Чічеріна у Варшаві є подією незвичайної ваги. Одночасно є вони доказом, що крайности притягаються, та що реальні інтереси й вимоги життя стоять вище принціпів.

Пересічному громадянинові важко освоїтися з тим, що представник найлівійшої влади на світі шукає гармонії з найреакційнійшими чинниками сучасної Европи. Бо без пересади слід ствердити, що польська влада поруч румунської і може еспанської є найреакційнійшою. Муссоліні без сумніву є герольдом світлого поступу в порівнанні з братами Грабскими, хоч перший вишить парляментаризм словно і явно, а другі потайно і підступно. А всетаки дійсність дає нам часом більші парадокси, як ми могли би собі уявити.

Чічерін у Варшаві, Чічерін в гостях у Грабских і Скшиньских, носіїв і виконавців рижського трактату! Що вяже цих людей між собою, про що вони будуть говорити, в яких справах будуть укладатися? Таємничою загадковістю, немов густим павутинням, обсновані майбутні наради. Бо в добі „явної диплеьоматії" ми ще менше можемо знати щонебудь, як в добі тайної. Може це бути тільки гра на коротку мету, а можливо й на довшу. В першому випадку СРСР. своїми залицянками до Польщі підбивав би зручно ціну свого рапальського союзника в підготуваннях до гарантійного пакту, а Польща зі свого боку лякалаб Англію можливістю порозуміння з радянською унією. Це тим більше правдоподібне, що Англія відмовляється без застережень фінансово допомогти Польщі у її скрутному й безвиглядному положенні. Безуспішні заходи керманича державного Банку Польського в Льондоні в справі позички становлять наглядний підклад для такої демонстрації. Мовляв — Англія домагається за фінансову допомогу контролі польської фінансової і внутрішньої політики, а СРСР. таких домагань не ставить.

Очевидно, ці іграшки мало зачіпалиб наші інтереси. Инакше представлялась би справа, колиб польсько-московські залицяння були обчислені на довшу мету, бо про „вічний мир" тут не приходиться говорити.

„Вічний мир" („wieczysty pokój") був вже стільки разів заключуваний між Польщею і Росією, що на нім оглядом можна бути спокійним за загальний розвиток подій. І не про це нам йде. Кінець кінців льоґіка фактів узмістовиться в тому висліді, в якому вона глядить на нас з багатих фоліялів історії. Та гіршим для нас булоб якраз таке порозуміння на довший час, хоч не на надто довгу мету. Тут можливі дві альтернативи: або менше чи більше здійснювання плянів вшехпольських ідеольоґів на українській національній території під Польщею, або деяке полекшення нашої гіркої й незавидної долі шляхом ліберальнійшої, згідно з духом модерних національних принціпів інтерпретації постанов рижського трактату.

Розуміється, що про повне здавлення вітки українського народу — по лінії плянів Ст. Грабского — не може бути мови. Свідомість українського населення під Польщею та сила, яку дає їй у важкій боротьбі за істнування український велитень, відроджений в своїй (хоч не повній) державности, піддержить нас в боротьбі зі всіми супротивностями. Треба справді „варятів" з галерії проф. Фуліньского, щоби в добі права нації думати про безапеляційну національну смерть 7-ми мілїонів українського населення. Колиб навіть Москва і Варшава за основу свойого порозуміння поклала безоглядне поборювання й винищування „загрожуючих Росії й Польщі українських змагань", то від цеї постанови ще дуже далеко до її здійснення. Таж три „високі двори", уряди Росії, Австрії й Пруссії прибили були віко над трумною Польщі, а прецінь вона через те не вмерла. Тим більше не може вмерти й великий, молодий, здоровий український народ. Нема такої сили, яка зупинилаб його ріст. Таж навіть в сирому виді він ріс, поширювався і міцнів. А щож говорити про нього в часі, коли він почув себе повноправним громадянином, коли став свідомим своїх культурних і політичних прав?

Одначе всетаки порозуміння між Москвою і Варшавою може нам завдати дошкульні удари на всім просторі української національної території, а в першу чергу тут, на заході. Коли російська політика, якій що найменше є байдужні інтереси української нації, не буде відповідно перевірювана й направлювана українськими чинниками, то шкоди для нас можуть бути непомірно великі.

Зі всіх подій останнього часу ні одна справа не обходила нас так близько, так безпосередньо і наглядно не зачіпала наших інтересів, як справа польсько-радянського порозуміння. Тому з найбільшою увагою і в почутті відповідальности за наше всенародне — духове й фізичне, моральне й матеріяльне добро повинні всі українські чинники слідкувати за перепетіями польсько-московського зближення, щоби воно не крило в собі віддалення нас від намічених і природних цілей, щоби не поставило нас у становище безмовного раба. Особливо керманичі українського державного корабля є покликані уважно слідкувати за тим, щоби Москва не торгувала нашою шкурою.

Ф. Ф.

Переселенчий гін у СРСР.

Московська переселенська політика.

Московська „Правда" з 28. серпня ц. р. принесла цікаву статтю А. Свідерского про переселенчий гін, який вселився у хліборобське населення перелюднених районів. Користаючи з неї, подамо декілька цифрових даних про переселенчий рух на території СРСР.

Вже на третьому Всесоюзному зїзді Рад принята була постанова, якої силою уряд мав зайнятися справою переселення та заготовити землі для переселенців. Пляновий переселенчий рух мав початися щойно в 1926 р. на заздалегідь підготовані землі Поволжа, Північного Кавказу, Сибірі та Далекого Сходу.

Одначе того речинця не можна було додержати тому, бо рільниче населення стихійно шукало заспокоєння земельного голоду. Дійшло до того, що з перелюднених рільничих районів являлися пішоходи аж у Москву та домагалися від Наркомзему земельних наділів. У 1922—23 р. зареєстровано аж 72.000 таких індивідуальних вимог а в 1924 р. — 1925 р. було тих вимог вже аж 290.000. Та це не всі, що шукали за вільною землею, бо офіціяльні заяви заінтересованих перелюднених рільних районів цілого Союзу — тут врахована і Україна — виносять суму 5 мілїонів душ.

Причиною такого великого земельного запотребування є, як сказано, перелюднення деяких хліборобських областей. Т. зв. кольонізаційний інститут при Наркомземі прослідив уже чотири таких перелюднених райони: північно-західний, центрально-хліборобський, і центрально-чорноземний (до другого і третього слід врахувати й північні землі України). Цифри того розсліду показують таке: у першому районі є 84 прц. населення, що має забезпечення одної десятини на душу; в другому 70 прц.; в третьому 51 прц., в четвертому 74 прц. По підрахункам того ж інституту можна в тих районах використати ледви ... — до двох третих тої робочої сили, яка в них є. Рахуючи при такому використовуванні по 4 десятини на робітника, прийдемо до сумного висновку, що в тих районах є надмір **двох мілїонів** душ населення.

Як бачимо, то мова цифр є страшна. Тому нічого дивного, що в населення перелюднених районів вселився гін переселення.

На основі постанов названого вже третього зїзду Рад мали бути заспокоювані земельні потреби „перш за все місцевого (корінного) населення в союзних і автономних республиках, що мають земельні лишки" (точка 5). А далі торкались ці постанови виключно хліборобського населення, що терпіло земельний голод. Коли взяти Україну, то там дошкульно відчуває земельний голод населення північного Поділля, Волині, Київщини та Чернигівщини а подекуди то й Полтавщини. На жаль, вільні земельні простори степової України служать у дуже малій мірі заспокоєнню земельного голоду українських селян із названих губерній. За те поселюється там масово Жидів. Українських селян переселюється на Поволжа, Урал і на Далекий Схід.

Московський урядовий центр має намір „в ударному порядку" на протязі найблизчого пятиліття переселити 1,250 тисяч до 1,500 тисяч душ. Очевидно, що в тому числі припаде щонайменше третина на Українців, які підуть в погоні за варстатом праці та за засобами до життя далеко поза межі України, бо на українських вільних землях найкращі куски кольонізуються Жидами.

В. М.

Памятаймо: Рідна Школа — це наша рідня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

В обороні рідної школи.

Литовці, Білорусини, Німці і Жиди проти т. зв. утраквізації.

Ми вже повідомляли, що всі т. зв. національні меншости у виленській шкільній окрузі внесли до Найвисшого Трибуналу спротив проти утраквізаційних розпоряджень мін. Ст. Грабского, при чому довели до відома кураторії згаданої шкільної округи, що до часу рішення адмін. трибуналу не будуть повинуватися утраквізаційним розпорядженням кураторії. На це виленський шкільний куратор Свідерскі наказав ввести в життя утраквізаційні розпорядження негайно, без огляду на пізнійше рішення трибуналу. Супроти того у Вильні відбулася спільна нарада делегатів усіх шкільних установ Литовців, Білорусинів, Німців і Жидів у тамошній шк. окрузі; рішено вислати делегацію до Варшави, а покищо утраквізації таки не вводити.

Українська людність в межах сов. Росії.

Радянська статистика виказує на території РСФРР. 6,500.000 Українців. В дійсности число українського населення в межах поза територією УРСР., мусить бути значно більше. Радянська статистика, в більшій мірі, як статистика покійної царської Росії, не може викликувати довіря. Переводилась вона в часі, коли на не-російських територіях теперішнього Союза рад. республик кипіла жорстока горожанська війна. Настроєні ворожо проти „буржуазно-національних" рухів, большевики, річ натуральна, не могли бути обєктивними і в таких справах, як статистичний підрахунок не-російського населення на територіях, які найбільший спротив ставили большевицькому „самоопредєлєнію вплоть до отдєлєнія", або на яких національна свідомість не-російського населення дуже слаба.

Наприклад на Кубані, яка разом з Тереком проголосила була власну державність, але мала нещастя бути базою загально-російської контрреволюції, що погубила ту державність, большевицька статистика, переведена в 1920 р., нарахувала всього 11,4 прц. Українців, коли ще по перепису 1897 р. Українців на Кубані було 49,1 прц. і вони становили релятивну більшість населення території. Порівнання даних перепису 1920 р., з даними перепису господарств 1917 р., коли занотовувалась також мова, якою говорять в господарствах, і даними міського перепису 1923 р., виявляє в усій наготі невірність радянської національної статистики.

Виявляється, що українське населення на Кубані не тільки не зменшилося проти стану з 1897 р., але, навпаки, збільшилося. Українські господарства на Кубані становили 50·0 прц. всіх господарств, попри 27·8 прц. великоруських, 14·4 прц. „руських", до яких зачисляли ся господарства невиразні під національним оглядом, решта припадала на господарства инших національностей. В містах Кубані перепис 1920 р. начислив всього 6·5 прц. Українців, а перепис 1923 р. вже 32·2 прц.! Отже, чим пізнійші дані, чим далі большевики віддаляються від років горожанської війни, тим більше ті їхні дані виказують на Кубані Українців. Ми певні, що пізнійші дані викажуть Українців ще більше.

В подібний, або й гірший спосіб переводилась національна статистика і в инших територіях і округах Росії, наприклад в тих сусідних з Україною губерніях, в яких українське населення живе компактною масою на широких просторах, щоб оправдати тримання цих областей в складі Росії. Або в місцевостях розсипаної української кольонізації в Надволжських губерніях, на Уралі, в Сибірі, Середній Азії, на Далекому Сході, щоб не рахуватися з цим населенням, не рахуватись з ним, як національною меншістю. Та й само українське населення, прибите національною неволею ще на рідній землі, а тепер відірване від неї, хоч не згубило своїх етнографічних прикмет, але національно мало свідоме, не все є спосібне обстоювати своє національне Я, хоч би навіть в таких випадках, як перепис.

Так чи инакше — большевицькі статистичні дані про число українського населення на території Росії і взагалі на території Союза радянських республик, поза межами України, не є вірні і не можуть нам дати правдивої картини розселення Українців. Вони намірено, або через глупоту агентів статистичних зменшують українське населення.

Закордонна мануфактура в Одесі.

До одеської пристані прибула перша велика партія (6 тисяч пудів) мануфактури селянських зразків, закуплена на європейських ринках „Внєшторгом". Крім цього прибуло до Одеси і до Новоросійська цілий ряд чужих кораблів із транспортом сільсько-господарських машин.

Православна церква в Польщі.

Святочне проголошення автокефалії. — Поїзд делегації царгородського патріярха.

Царгородський патріярх вислав окрему численну делегацію до Варшави на свято офіціяльного проголошення автокефалії православної церкви в Польщі. В склад делегації входять: халькедонський митрополит Йоахим, митрополит зі Сардос Герман, канцлер і ще один вищий достойник царгородського патріярхату. Делегації товаришив з Константинополя представник польського міністерства закорд. справ Лось і драгоман посольства Бучиньскі. В Букарешті прилучився делегат румунського патріярха буковинський митрополит Нектар, якому товаришить кількох духовників. На зустріч делегації виїхав поліський православний епископ Олексій. При переїзді через Станиславів і Львів витали достойників православної церкви воєводи де Льож і Ґарапіх, на галицько-румунській границі — снятинський староста. Делегація прибула в середу зранка до Варшави, де зустріли її представники польського уряду й правосл. церкви. На пів до 12-тої в пол. було заповіджене урочисте богослуження в православній церкві, а на вечір запросив гостей міністр віроісповідань Ст. Ґрабскі. В четвер митрополит Йоахим відчитав в церкві акт царгородського патріярха, яким признається автокефалію правосл. церкви в Польщі. Текст зредагований у старогрецькій мові.

По польськи (!) відчитає цей акт митрополит Діонізій.

Відвідини, получені зі сніданками, обідами та вечерями, у митрополита Діонізія президента Войцеховского, премієра Грабского та міністра Скшиньского закінчать побут духовної православної делегації у польській столиці.

Таким чином „автокефалія" православної церкви в Польщі стає фактом довершеним. Не маючи опори ні в сильнім православнім центрі, ні у свідомих своїх визнавців, вона перетворюється в польонізаційно-адміністративний чинник польського уряду.

Доповнення п. Ґрабского.

Протекціонізм і реґламентація.

На вівторковому засіданню скарбово-буджетової комісії сенату явився прем. Ґрабскі, щоби дати відповіди на деякі питання, звернені на його адресу сенаторами у звязку з його фінансовим експозе.

Відповідаючи на них, премієр заявив, що занепокосння платничими здібностями банків є в даний мент не узасаднене. Акція допомоги для банків зорганізована перш за все самими банками при допомозі уряду. Полягає вона перш за все на старанню про закордонні позички. Урядова акція ведеться при участи Банку краєвого господарства. Щож до проблеми протекціонізму, то п. премієр заявив, що є це дуже трудна і виїмково скомплікована справа а через те треба в найкоротшому часі скликати хоч би провізорично господарську раду. Митової протекції не слід розуміти в той спосіб, що будуть піднесені мита на предмети першої необхідности і такі, яких у Польщі не виробляють. Хибними отже є інформації про підвишку мита на каву, чай і оселедці.

Реґламентацію приноровлюється до люксусових товарів і півлюксусових фабрикатів. Щож до збіжа, то не буде ніякої митової охорони для тих рільних плодів, яких продукція перевисшає консумцію. Треба вживати власної муки і випікати хліб виключно з муки краєвої. Тільки це вплине на припинення імпорту американської муки. Ввіз пшениці до Польщі є недопустимий.

Відносно кредитів премієр заявив, що Польський банк зарядив рестрикцію кредитів тільки на суму 15 міліонів. Банк увійшов на такий шлях тому, що не було сфіналізованих закордонних позичок. Через те паніка звязана з вкороченням кредитів була неузасаднена та пересаджена. Суспільність жадає кредитів, але всякі вимоги звороту позичених сум у речинцю вважає за несправедливі.

Минулорічний буджет виносив аж два міліярди сто тисяч золотих. А цьогорічний премієр хоче довести до суми повизше двох міліярдів. Досягне цього шляхом редукції видатків. Активність торговельного біляксу надіється промовець осягнути вже у жовтні або листопаді ц. р. саме при допомозі листової протекції та реґламентації. Продукція вугілля і його експорт, не зважаючи на господарську війну з Німеччиною, досягнула вже 190 тисяч тон. З огляду на зиму вона збіль-

---

ІВАН НІМЧУК.

Памяти трьох українських журналістів.

(Грудка землі на могили Романа Сембратовича, Ярослава Весоловського й Артима Хомика у Відні.)

Багато у Відні більших і менших, старших і новійших цвинтарів з оригінальними памятниками роботи найвизначнійших мистців, з могилами, прикрашеними найвибагливійшими квітами, що їх виплекали люблячі руки найблизчих або вмілість огородників великого міста. Днями й тижнями можна ходити по тих зразково впорядкованих цвинтарях і все наново подивляти маєстатичні памятники на гробах багатирів, дрібні, мініятурні нераз памятники й чудово та з пієтизмом прибрані зіллям могили „середнього стану", й тисячі-тисячі нічим незамітних, сірих могил таких-же сірих людей, на яких видніють хіба дрібненькі хрестики, або тільки невеличкі камінні чи мраморні плити з усякими написами. А скільки то думок, надій і поривів, скільки любови й енергії людської закопано в тих могилах!

Чи думав коли хто з Українців, скільки то наших земляків спочило на віки в тій привітній віденській землі, скільки то туги й жалю за Рідним Краєм вкрили собою їх могили?

А лежить по ріжних віденських цвинтарях багато тисяч синів і доньок українського племени, в тім числі й немало передових громадян, діячів на полі культурнім, політичнім, економічнім. Лежить там, головно на центральному цвинтарі, найменше дві тисячі молодого цвіту України — учасників світової війни, що померли від ран і пошестей у віденських шпиталях. Лежать вони так усі між чужинцями й чекають того Великого Дня Визволення, що чомусь так довго не приходить... Вони-ж для Нього працювали, терпіли муки, голод і холод і за наближення Його багато їх віддало все, бо своє життя.

•

Між тими могилами мабуть найдорожчі серцю українському три: Романа Сембратовича, Ярослава Весоловського й Артима Хомика.

Не диво. Всі три вони відомі робітники пера, заслужені працьовники на ниві рідної культури, всі три годували своїм мізком українську суспільність, прорубували їй серед найбільших труднощів вікно в Европу — і всі три жертвували для ідеї українського визволення своїми нервами і своїм здоровлям, що й укоротило значно їх трудяще життя. Бо всі вони померли, на жаль, в дуже молодім віці, давши свому народові ледве дрібну частинку того, що могли були дати і певно булиб дали, як би доля була для них ласкавійша.

Спинімся на хвилю на заслугах Покійних, щоб хоч кількома словами згадати їх діла добрі, їх почини гарні, їх наміри великі. Згадати і з вдячністю спомянути їх, отих каторжників наших, тих каменярів, що вчили нас лупати скалу власного безпросвітку й чужого насильства та безправства...

•

Роман Сембратович — уже майже забута у нас людина! Бо ми скоро забуваємо память навіть найвизначнійших одиниць, у нас загалом не знають, що таке культ заслужених для нації громадян. А чейже двацять літ тому Сембратович одинокий інформував Европу про наші змагання, він-же й підніс грімкий протест проти поневолення великого українського народу царською Росією перед цілим культурним світом. Публіцистична діяльність Сембратовича звязана передусім з першим українським інформаційним органом в німецькій мові „Ruthenische Revue", першим редактором якого був він. На сторінках цього органу перевів він першу у нас анкету-протест між визначними чужинцями проти заборони українського слова в Росії, він, двацятькількалітній молодець, видав такі цінні на свій час публікації, як „Polonia irredenta" (Франкфурт над Майном, 1903), „Das Zarentum im Kampfe mit der Zivilisation", обі звернені проти загребущої політики наших найблизших сусідів. Уже того одного булоб досить, щоб імя Романа Сембратовича було у нас незабуте по всі часи. Та позатим Сембратович розсипав цілу масу статтей на українські теми по ріжних німецьких і французьких органах преси (сам був якийсь час співредактором віденського політичного журналу „X-Strahlen), тенденція яких була одна: представити чужинцям наше положення, щоб у відповідний час покористуватися як не фактичною, то хоч моральною їх піддержкою. Колиж згадати ще про широкі на диво особисті звязки Сембратовича з більше й менше впливовими чужинцями *), що цінили в ньому передовсім його український ідеалізм, гарячу любов до правди і його велику роботящість, — то зрозуміємо, яку замітну індивідуальність утратили ми в його особі.

•

*) Доказом хочби численна участь чужинців у його похоронах і їх прощальні промови над його домовиною, як також сучасні відзиви в чужинецькій пресі, доказом і стаття-характеристика Сембратовича, пера відомого віденського журналіста Ріхарда Хармаца у віденськім „Відродженню України" 1918 р.

Ярослав Весоловський. Хтож з нас не пригадує собі того живого, веселого, дотепного, загально любленого Славка, що то своє тяжке звання вмів так гарно погодити з життям, з товариством, що всюди почувався „дома": між старими, молодими й наймолодшими, що так якось легко-спокійно, майже з усмішкою перейшов ціле своє життя! Хто з нас не пригадує собі його жартів і дотепів, що розбуджували загальний сміх і робили його найбільш бажаним гостем кожного товариства, а одночасно його палких, глибоко патріотичних промов на ріжних вічах, зборах і нарадах, промов, яких провідною думкою добро загальної справи! Бо Весоловський попри свою фахову роботу находив усе час на громадянську діяльність, не відмовляючись ніколи від вкладаних на нього ріжними організаціями обовязків. Ось добрий приклад нам усім — особливо під нинішню хвилю! Розводитися над його журналістичною працею в ролі редактора „Буковини", „Діла", „Неділі", видань „Просвіти" і т. д. і т. д. — непотрібна річ: вонаж усім нам іще в живій памяти. Всеж таки варто зазначити, що такого справоздавця, яким був пок. Весоловський, українська преса досі ще не мала (згадатиб хочби його знамениті справоздання з процесу М. Січинського в „Ділі", що разом зі статтями М. Лозинського вийшли потім окремою відбиткою). Помер Весоловський на становищі референта української і російської преси в австрійськім міністерстві закордонних справ, де сповняв також гідно немаловажну місію інформатора і пропаґатора української справи.

•

Публіцистична діяльність Артима Хомика в Галичині мало відоме

вистися (виносила вона 450 тисяч тон перед господ. війною). І це збільшення продукції матиме додатній вплив на формування торговельного білансу.

На закінчення заговорив п. Грабскі про проєкт емісії бонів для інтендатур" і про емісію гіпотечного золотого. Прем'єр вважає ці засоби недоцільними та шкідливими.

Єдиним виходом із важкої ситуації вважає він доплив закордонних кредитів. На жаль ті кредити ніяк не хочуть досягнути. І в тому саме весь комізм положення. Сенаціни промине, Грабскі покинув засідання, не відповівши на всі запити, спрямовані на його адресу, чим викликав незадоволення на комісії. Одним словом свойого... обома виступами полишив враження гри в „піжмурки".

Арешти на Білоруси.

Знущання поліції.

Нам пишуть:

На терені повітів білостоцького, більського й волковиського переведено в останніх днях масові арешти серед селянського й робітничого населення. Арештовано понад 1000 (тисячу) осіб. Серед арештованих є й діти по 13 літ. Арешти продовжуються.

Арештованих концентрують в Більську. Ізза переповнення вязниці осаджують їх в будинку шпиталю і школи.

Підчас слідства поліція знущається над арештованими. Робітника Свежбінського катовано на протязі 7 годин. Арештованим сковують руки й ноги та бють по пятах. Розмови між арештованими заборонені.

По широкому світі.

Зустріч Радіча з Пашічем у Женеві принесла — згідно з повідомленням урядової білгородської „Політики" — повне порозуміння обох державних діячів, які згодились щодо величезного значіння сербсько-хорватської угоди для югославенської держави. Ця зустріч мала на меті на зовні заманіфестувати тривкість угоди й опрокинути поголоски, наче би Пашіч особисто був противником останнього звороту внутрішніх політ. відносин в Югославії. Через приїзд до Женеви Степана Радіча престіж Югославії зискав в очах Союза Народів на повазі.

Міністр Скшиньскі, відомий зі своєї ревности до промов (при всякій і без усякої нагоди) і до фотографування себе (в усіх позах), мав висловитися: „Я є щасливий, що вдалося мені переконати Чемберлена". До того польський міністр мав додати, що „Чемберлен тільки тому не приймає зобовязань в обороні польсько-німецьких границь, бо не дозволяє йому на це програма англ. консерватистів та становище домінїй". Розтрубівши такий „успіх" міністра, якому „вдалося" опанувати керманича політики Великої Британії, польська преса вже в кілька днів пізнійше є змушена — мабуть в наслідок англ. застереження — спростовувати „помилку": мін. Скшиньскі, мовляв, ніколи чогось подібного не говорив і він висловлював лише своє задоволення, що Чемберлен згодився злучити час і місце німецько-польських переговорів зі зїздом німецько-антантським... „Великий успіх" виявляється далеко меншим.

Де Монзі в Берліні — є першим французьким міністром на німецькій території від часу вибуху війни. Тому особистій зустрічі цього французького міністра освіти з німецьким міністром освіти та нім. науковими колами надають велике значіння, як характеристичній познаці зміни настроїв у франц.-нім. взаєминах. Ця подія є тим більшою сензацією політ. дня, що міністрові Де Монзі товаришить багато французьких учених і педагогів, які ще так недавно проголошували Німців некультурними варварами, з якими культурна Франція не має нічого спільного...

З Мароко вістки туманні: з одного боку Французи оголошують, як побіду зруйнування чотирьох повстанчих сіл, а Еспанці чваняться успіхом біля м. Тетуан, з другого боку франц. комунікат заповідає можливість продовження війни через зиму до весни слід. року так, що не так легко мабуть зломити Кабилів.

В часі свята на жидівській вулиці.

Тайний вшехпольський обіжник в справі жидівсько-польської угоди.

Охличник і головний пропагатор жидівсько-польської угоди, львівський сіоністичний щоденник „Хвіля", оголошує тайний обіжник гол. управи „Звйонзку Людово-народового" в справі жидівсько-польської угоди.

В першу чергу стверджується в обіжнику, що польський уряд вів переговори з жидівськими Талейранами без порозуміння з партіями, що є головними його стовпами. Концесії для Жидів є дуже поміркованого характеру. Отже кілька **польських** шкіл для жидівських дітей по містах, дозвіл на основування **приватних** жидівських шкіл (з гебрейською й жидівською викладовою мовою) **без права до субвенцій** і створення союзу жидівських громад виключно у віроісповідних цілях.

В господарських справах і в справі недільного відпочинку уряд не прийняв **ніяких зобовязань**. Вшехполяки не акцептували становища уряду, не змінили свого відношення до Жидів й инших домагань; навпаки голосували проти ревізії монопольних концесій. І не тільки це. Змагаючи до зменшення жидівських впливів у містах, „Звйонзек люд. нар." постановив в порозумінні з иншими польськими партіями шляхом плюральности для польського населення і шляхом створення окремої курії для Жидів витворити супремацію польського населення в містах. Значить, **антисемітизм** є й далі одною з головних підойм діяльности вшехполяків. В тому напрямку розвивається теж діяльність репрезента вшехполяків в кабінеті — Ст. Грабського, який відділює Жидів від Поляків в школі, що є згідно з інтенціями „Звйонзку люд.-нар".

Розмови з Жидами — читаємо в обіжнику — дадуть Польщі деяку користь. **Розстроєння, а навіть розбиття бльоку національних меншостей, — то зиск поважний, особливо у східних воєвідствах.** Декларація Жидів на міжнародньому терені (Зїзд прихильників Ліґи Націй) має теж своє значіння. Піддержка еміґрації до Палестини впливає на жидівські амбіції, а є згідна з нашою метою зменшити кількість Жидів в Польщі. — Подаючи довірочно отсі інформації ЗЛН., ще раз зазначуємо, що **дальше польщення міст, дальше витворювання середнього стану** є нашим обовязком".

Ось вівзі перевіз знаменитим „малопольським" Бісмаркам і Талейранам зпід стягу сіоністичної звізди. Можна бути певним, що після пиру прийде гірке похмілля.

Тут знали його як непосидющого, „незрівноваженого" педагога, що з ним і шкільна влада й українські громадянські чинники мали тільки клопоти. Знали його ще як автора кількох нарисів у „Літ.-Наук. Вістнику" — і тільки всього. Щойно світова війна, кинувши ним на широкі степи В. України, а передовсім українська революція і звязані з нею події дали Хомикові імпульс до ширшої публіцистичної праці. Там, у Києві „знайшов він себе", там кинувся у вир кипучого життя столиці. Станув відразу на ясному державницькому становищі, що не знало компромісів — тоді, коли ще т. зв. передова інтелігенція довкола нього губилася в нетрях усяких автономій та федерацій. І на тому становищі видержав без найменших хитань, без ніяких скоків до кінця. Чи були це статті у „Відродженні", чи в инших київських органах преси, чи у віденській „Волі" — всюди торощив він своїм острим як бритва словом усіх малодушних, невірених, „хитрих Малоросів", підходячи до кожної події українського життя тільки й виключно з державницького становища. Його спадщина: розкидані по часописах статті, пару брошур (брошура про потребу українських установчих зборів розійшлася в 100.000 прим.!), пару шкільних підручників і видана вже по його смерти книжка наросів п. з. „Веселий доляр і инші оповідання" (Відень, 1922).

Небавком мине двацять літ, як помер Сембратович († 8. І. 1906 р. в 31 р. життя), десять літ від смерти Весоловського († 21. VI. 1917), пять від смерти Хомика († 10. III. 1921). Сембратович похований спільно зі своєю жінкою Німкинею (Христа з роду Шванцара) на цвинтарі передмістя Герстгоф (Gersthoferfriedhof) і мабуть тому на його могилі красується гарний памятник з білого каменя з відповідним написом. Могила загалом добре вдержана, засаджена свіжими квітами. За те могили Весоловського й Хомика зовсім занедбані, опущені і тільки з трудом можна їх відшукати. На могилі Весоловського (Zentralfriedhof) ще донедавна видно було його посмертну клепсидру на розбитому вже шклі, одначе вітри й бурі, а може й „добрі люде" і її рознесли. Тепер і сама могила сливе зрівнана з землею. Подібно виглядає і свіжа порівнюючи могила Хомика на величному „пролетарському цвинтарі в Оттакрінгу."*)

Цих кілька заміток закінчу побажанням, щоби українська кольонія у Відни зайнялася трохи щирійше занедбаними могилами отих заслужених українських діячів. Особливож т-во „Січ", що вибрало окрему комісію для здвигнення памяткових таблиць в честь Куліша й Сембратовича, повинно припильнувати цеї справи. В 20-ліття смерти Сембратовича повинна повстати не тільки памяткова таблиця на тім домі, де він мешкав, але й хоч би невеличкі плити з відповідними написами на могилах Весоловського й Хомика.

Це наш національний обовязок на чужині.

*) На тому цвинтарі, в самім його осередку, є ще одна українська цінність, а саме памятник роботи українського скульптора **Михайла Бринського** на могилі віденських робітників, застрілених нашими людьми в 24. п. п. в часі великого страйку (вересень 1911 р.), що мав революційний підклад. Цей памятник є справжньою окрасою цвинтаря.

СТОЛІТТЯ смерти Бортнянського.

(Поклик Ювилейного Комітету.)

Дня 9 жовтня ц. р. минає сто літ від смерти найбільшого українського композитора, **Д. Ст. Бортнянського**. Ці роковини приходиться нам обходити в дуже важких умовах життя, але проте цей наш святий національний обовязок мусимо сповнити чесно і гідно, та використати його для підйому нашого культурного життя, тим паче, що на Радянській Україні з відомих політичних умов це свято буде мабуть знехтоване.

Щоби підготовити та перевести в діло намічене завдання, завязався у Львові святочний комітет з представників музичних і співацьких товариств та церковних кол. На своєму засіданні дня 11 ц. м. комітет рішив святкувати ці роковини в ось який спосіб:

1) Уладити у Львові в місяцях жовтні і листопаді силами това-„Львівський Боян" і инших співочих кол святочні і популярні концерти в честь Бортнянського, зложені з його творів;

2) Звернутися до всіх „Боянів" і инших хорів на всій українській національній території в межах Польщі з взивом, щоби найдальше до кінця цього року уладити також святочні концерти у себе;

3) Для облекшення цеї задачі комітет уже заздалегідь підготовив нотний матеріял творів Бортнянського, потрібний для хорального ужитку та видав (в партитурі для окремих голосів писаних новими ключами) всі важнійші та кращі твори Бортнянського, особливож концерти чотирголосі і двохорові, як також і літургічні пісні на мішаний хор, які надавались би до відспівання на святочних концертах;

4) Заініціювати видання святочної одноднівки, в яку увійшло життєпис з портретом, критичні огляди творів і діяльности Бортнянського і т. ин.

5) На дальшу мету рішив комітет змагати до всебічного висвітлення творчости Бортнянського, д

опублікування всіх досі відомих його творів духовних і світських, та до заснування ad hoc спеціяльного товариства або хочби накладні ного товариства його імени.

У всіх справах, звязаних зі святкуванням смерти Бортнянського, а зокрема в справі нот, потрібних для концертів, слід звертатися до „Львівського Бояна" на руки голови тов-а або д-ра Ст. Людкевича.

За святочний комітет:

Иосиф Дрималик, голова т. ім. Лис. *Иосиф Доманик* гол. т. „Л. Боян" *Иосиф Кишакевич*, *Д-р Мих. Волошин*, *Домет. Садовський*, *Д-р Ст. Людкевич*, *Василь Барвінський*.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Справа нац. меншостей у С. Народів.

На засіданні Союза Народів 16. IX. румунський мін. загр. справ Дука обговорюючи справу меншостей, заявив, що Румунія сповнила свої обовязки в відношенні до нац. меншостей (?!) В VI. комісії дискутували над внесенням Гальваноускаса про поширення меншостевих зобовязань на всі держави. Франц. делегат Жувенель зазначив, що в Франції нема меншостей, тому Франція не могла би підписати договору. Льорд Сесіль зясував історично повстання меншостевих договорів і зазначив, що вони відносяться лише до нових держав. Китайський делегат підкреслив, що в багато державах слід би ще заопікуватися нац. більшостями, які є під пануванням меншостей. З черги ухвалили внесення, щоби відкинути пропозицію ґр. Апонія про поширення прав меншостей і внесення Ґальваноускаса. Зате С. Народів має розглянути цілу ту справу і застановитися над тим, чи й які консеквенції повинна мати ця дискусія.

Справа мови на С. Народів.

Еспанський делеґат запротестував, щоби в нарадах С. Народів послуґуватися иншою мовою, як французькою й англійською. Сталося це тому, що делеґати Австрії й Німеччини промовляли по німецьки. Колиб точно не додержувано на С. Н. приписів у справі мови, то дел. Еспанії домагатиметься, щоби до нарад допустили й еспанську мову.

Подорож мін. Кайо до Америки.

Дня 16. IX. мін. Кайо виїхав до Зєд. Держав.

Розправа Штайґера 12. жовтня.

Реченець розправи Штайґера визначено оконечно на 12. жовтня.

Відложення приїзду Чічеріна.

Приїзд Чічеріна відложено, бо Чічерін є поважно хворий. В звязи з цим відкликано всі евент. привітальні прийняття в Варшаві.

Атентат на през. Мехіко.

На президента Мехіко, Калєса хотів виконати атентат якийсь чоловік, коли президент ввійшов до стадіона. В цю мить послідував вибух і розшарпав того чоловіка. Догадуються, що він мав бомбу, яка вибухла при скоку.

„Пяст" грозить розвязанням сойму.

В звязи з нарадами сойму над законом про земельну реформу, „Пяст" в разі неухвалення її законодатними інституціями згідно з вимогою його, поставить внесення про негайне розвязання сойму і розписання нових виборів, хоч би на основі дотеперішньої виборчої ординації.

Біржа.

Львів, 17. вересня 1925.

Гроші.

Амер. дол. 6·25 — 6·28, канад. дол 5·60 — 5·70, чеські кор. 0·17·66 — 0·17·75 леї 0·02·50 —0·02·75, франц. франк 0·26·50— 0·26·75, швайц. фр. 0·00—0·00, анг. фунт 27·6 —27·80.

Золото. 20 кор. 23·80 —24·00, 20 франк 22·50—22·80; 20 марк. 27·50 —27·80; 10 руб 29·50—30·00.

Срібло. Австр. кор. 0·48·00—0·50·00, 5 ав. кор. 2·50—2·60, фльорени 1·25—1·30, рубл. 2·05—2·15, рубель дрібним сріблом 1·05 —1·10.

Збіжа.

Пшениця кр. з 1925 р. 22·00 23·00, жито дл. з 1925 р. 15·50—16·50 овес гал. 14—.15

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Останнє число „Діла" сконфіскувала прокуратура за заголовок і коротеньку статейку про відносини у львівських тюрмах, за кінець другої статейки про тюремні відносини і накінець за один уступ із малого фейлєтону п. з. „Запоріжські ігрища".

— **На Радянську Україну.** Дня 12. вересня н. р. відїхав з Відня більший транспорт наших, галицьких еміґрантів на Радянську Україну. Транспорт складався з 700 душ. Виїхало в ньому багато української інтеліґенції та переважали робітники. Між виїхавшими є теж відомий артист-маляр М. Івасюк, автор „Вїзду Богдана Хмельницького до Київа", що поїхав туди з родиною. На дворці випроваджали наших еміґрантів ті, що остали у Відні, а також представники радянського посольства. Маємо надію, що український народ пoйме сердечно своїх братів у себе та вкоротить таким чином їхню скитальщину на чужині. На українській землі серед своїх напевно знайдуть наші брати відповідний варстат праці та попрацюють з вдоволенням для українського народу. Надіємося, що на Україні їхня праця найде належну оцінку з боку населення та влади.

— **Наші артисти:** П. Михайло Голинський і п. Козакова — (Любич) дістали запрошення до новоутвореної опери в Торуні. П. Голинський заанґажований як перший героїчний тенор, п. Козакова як прімадонна опери. Бажаємо нашим землякам якнайкращих успіхів далеко на чужині.

— **Вбивство сільнора.** З Одеси повідомляють, що в селі Хорошкові вбито сільського кореспондента Михайла Шелеста. Трупа вбитого найдено в степу шість верстов поза селом. Видно, що на Україні вбивства сількорів і робкорів не припиняються. Їх однаково ненавидять і місцеві органи радвлади і селяне. Перші тому, що їх вони компромітують та спроваджують густо-часто на лави обвинувачених за викривання їхніх надужить, а другі за те, що вони частенько віддають і їх в руки „політичної поліції за „контрреволюцію".

— **Напад на Радянський павільон.** Вчора, в останній день „Східних Торгів" чотирьох російських біженців, в тім числі два бувші полковники, один б. кадет і один б. охранник, зробили демонстраційний напад на повиставовій площі, знечев'я зірвавши червоні прапори з рад. емблемами на стовпах перед павільоном. Справники пустились по втечку на втікача, але поліція притримала їх. Вони зізнали, що хотіли зареаґувати проти образи (?!) своїх національних почувань, яку зазнали на вид большевицьких емблєм.

— **Курс крою і шиття в Перемишлі.** Заходами Тов-а „Союз Українок" від 1. жовтня н. р. відчиняються у Перемишлі Курси крою і шиття — початковий і вищий. Метою початкового курсу дати в руки українській дівчині і жінці засіб до самостійного заробітку. Той курс триватиме 6 місяців; на ньому вчитимуть крою і шиття, ручних робіт і домашнього господарства, а зі скінченням науки курсисткам видасться відповідні свідоцтва. Вищий курс крою вдосконалить знання початкуючих кравчинь з домашньою практикою і підготовить інструкторок до самостійного ведення таких курсів. Вищий курс триватиме 4 місяці. Позаміські учениці найдуть поміщення у бурсі. Близші інформації в Управі курсів: Перемишль, Татарська 4, Курс крою.

— **Що таке торговельна політика?** Якщо заграничні торговці не знали ще цього, то довідалися вчора разом з управою львівських „Тарґів Всхoдніх" наочним порядком від премієра Ґрабского. А саме: Перед відкриттям „Тарґів" звернулася їх управа, незалежно від аналоґічних представлень торговельних агентів при заграничних польських дипльомат. місіях, з просьбою до міністерства фінансів та торгу й промислу, щоби заграничні експонати, призначені на львівські „Тарґи", не підлягали горендальним митам. Цю просьбу мотивовано не лише оглядами куртуазії, прийнятої в цілому світі при таких міжнародніх торг. виставах й оглядами загального оживлення торговлі, але й тим, що загран. фірми замовили місце на „Тарґ-ах" і вислали свої експонати ще перед оголошенням „декрету" про митовий китайський мур. На цю просьбу управи „Тарґів" прийшла ласкава відповідь — рівно в три тижні пізнійше, якраз на три години перед закінченням „Тарґів"! Варшавське міністерство розуміло негайність справи і тому телеґрафічно зняло зі заграничних експонатів тягар мита, — а що телеграма прийшла тоді, коли вже ніде було виставляти й запаковані експонати були здебільша відправлені на дворець — то чейже достойне м-ство цьому не винно!

— **Злочинні гонці львівських автомобілів.** За вчорашній один день не менше ні більше тільки три автомобілі поштовхнули прохожих на львівських вулицях, при чому один випадок потягнув за собою життя людини. В год. 7 зранку авто, кермоване шофером Яковом Фрау, переїхало на Яґайлонській вул. 68-літню розносницю печива Тему Кноп: жертва згинула на місці. Названий шофер спокійно дрімав собі, не вважаючи на те, що в автомобілі була зіпсута гальма і що на вулиці панував вже повний рух; шофера арештовано. Два инші випадки з не таким трагічним вислідом трапились на вул. св. Софії і на Марійській площі.

— **Для оминення непорозумінь.** Для оминення всяких непорозумінь заявляю отсим, що передовиця в 8-ім числі „Селянського Прапора", який виходить в Станиславові, з дня 30. серпня 1925 під заголовком „Будьмо на осторозі!" не є мною писана, та що взагалі з редакцією згаданого часопису ніколи не мав і не маю нічого спільного. — Станиславів дня 14. вересня 1925. *Микола Мельник.*

— **Концесії корабельних товариств.** Довідуємося, що корабельні Товариства Кунард Лінія (Cunard Line) Лінія Червоної Звізди (Red Star Line) та Лінія Білої Зорі (White Star Line) викупили концесії на Польщу і продають корабельні карти до Зединених Держав Північної Америки та до Канади. Всі еміґранти, які мають корабельні карти повищих Товариств і мають можність одержання американської, зглядно канадійської візи — можуть одержати також і польську візу в Уряді Еміґраційнім.

ОПОВІСТКИ.

Репертуар „Українського Наддніпрянського Театру О. Мітневич:

Теребовля Саля Просвіти.

18. IX. „Дні нашого життя" (пращальна вистава). 131 15—?

Український мішаний хор Д. Котна:

У суботу 19.IX. — Теребовля. 115 14—?
У неділю 20.IX. — Теребовля.
У понеділок 21. IX. — Тарнопіль.
У вівторок 22. IX. — Тарнопіль.

Замість повідомлень про своє вінчання з п. Емілією Глинською складає п. д-р Ярослав Крижановський на „Рідну Школу" квоту 20 зол. 476 1—1

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає І. Рудницький. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.